

/ Ill/me ac R/me mi D'ne D'ne Clementiss/me

Miserabilem episcopatus mei Curiensis apud Grisones statum S^o D^o N^o Paulo V. felicissimae memoriae humiliter exponi curavi, tum barbaros populi mores, abusus, corruptelas; tandem haeresim et ex ea natam
5 tyrannidem in episcopos, canonicos, clericos aliosque tam episcopatus mei quam nobilissimae vallis Tellinae catholicos usurpatam, catholicae fidei multis in locis ruinam, ecclesiasticae libertatis exterminium, episcopi, capituli, monasteriorum, ecclesiarum, immunitatis, jurisdictionum, decimarum, proventuum violentam invasionem, praedicantium
10 et omnium haereticorum in episcopos, praelatos, clericos omnesque catholicos odium et crudelitatem etc., et quam ratione tantis malis obviare liceat explicari feci. [Sua Sanctitas bonae memoriae hac informatione mota, mihi dictaeque valli Tellinae subvenire decreverat, unde plurimum gavisi ego omnesque catholici et tam mei episcopatus
15 quam dictae vallis Tellinae incolae.

Deo tandem disponente, sanctoque Carolo Borromaeo (qui Rhaetiam dictamque vallem, dum viveret, omni studio, labore, beneficiis, aedificiis et indicibilibus expensis, literis et coram ab haeretica rabie ad
20 gremium sanctae matris ecclesiae catholicae producere studuit) intercedente dictam vallem Tellinam ab haereseos labe purgatam et execrando Grisonum jugo liberatam vidimus, unde credi non potest, quanto simus affecti gaudio.

Verum inimicus hominum dictam vallem ita liberam et purgatam ad antiquum servitutis jugum haeresimque reducere satagens aliquos per
25 fidiae viros subornavit, qui sub praetextu pietatis ac pacis eandem vallem Grisonibus restitui curarent, exploratum habentes, quod, ubi vel unus haereticus in praedictam vallem denuo pedem nidumve posuerit, haeretici quidquid intendunt, facile obtinerent.

Ut primum de restitutione dictae vallis rumor invaluit, me senem
30 aegrum exulem omnesque catholicos in tantam conjecit moestitiam, ut urgente tam episcopalis officii quam conscientiae stimulo sanctam Se-

/dem ipsumque S.D.N/um personaliter adire ac pro modulo meo humiliter informare statuerim, sed senio, morbo, inopia impeditus, quod personaliter nequivi, literis eo quo potui modo S.D.N. significavi, quod etiam Ill/mae ac R/mae D.V/rae intimare volui, qualiter:

5 Grisones, haeretici, populus indomitus effr episcopos, praelatos, clericos omnesque catholicos tam Rhaetos quam omnes alios catholicos perturbare, pessumdare, monasteria vastare, ecclesias et loca sacra prophanare, redditus ecclesiarum ad suas impias manus trahere, p personas ecclesiasticas utriusque sexus suo tyrannico modo persequi, 10 capere, incarcerare, interimere semper intenderint. - Ut autem a capite exordiar incoeperunt anno 1524, ut ex municipalibus eorum legibus clare constat; in iis spreto summo Pontifice, Christi vicario, nec non ordinariis Curiensi et Comensi, sola tyrannica praesumptione freti, gladium ecclesiasticum interdicti et excommunicationis exploserunt 15 et in subditos suos exerceri vetuerunt. - Apostolicam et ordinariam jurisdictionem (si diis placet) abdicarunt ac in laicos locorum magistratus transtulerunt. - Fidelibus ad pias causas testandi facultatem abstulerunt ac civili magistratui et haeredibus assignarunt. - Morientium testamenta irritarunt et bona piis locis ac divinis officiis applicata haeredibus politicoque magistratui adscripserunt. [Paulatim in episcopalem sedem irruentes episcopis Curiensi et Comensi dominium tam in temporalibus quam spiritualibus à plus mille annis liberum, jura, privilegia a multis imperatoribus concessa et confirmata, universam demum jurisdictionem abstulerunt, sibi que violenter ar- 20 rogarunt. - Bona etiam immobilia, redditus, census, agros, vineas rapuerunt, inter sese divisarunt et in aeternum alienarunt.

Monasteria pedetentim exstirparunt omnia; nullas utriusque sexus personas ad ullam amplius religionem admitti, sic iis, qui in coenobiis erant, successive defunctis et monasteriis evacuatis census, re- 30 ditus ad haeredes, qui si non essent, ad magistratum civilem devolvi mandarunt. - Decimas minores abrogarunt, majores restrinxerunt ac

/ paulo post prorsus abstulerunt. Jura patronatuum a patronis maxime spiritualibus ablata, laicis communitatibus addixerunt, qua curatos parochos ad libitum instituunt, deponunt, conducunt bubulcorum instar : antiquos redditus a majoribus, divitibus, nobiles, baronibus, comitibus, ducibus, imo regibus et imperatoribus fundatos inter se dividerunt ac alienarunt.

Quam crudeliter nobilissimae vallis Tellinae populus ecclesiasticis bonis et juribus privatus sit, in exercitio fidei Catholicae ac pietatis impeditus, inhumanius quam ullus in orbe populus tractatus sit, ipse dicet: dicet etiam Ill/mus et R/mus eorum ordinarius, episcopus Comensis, cujus jurisdictionem non minus quam meam impie violaverunt, plus violaturi, si nobilissima vallis Tellina haereticis restitueretur. [Ut brevis sim, episcopus Curienses omnibus juribus, privilegiis, bonis, universa demum jurisdictione spoliaverunt, quosdam vinculis, quosdam exilio mulctaverunt, unus jam morti destinatus aufugit, alius triginta annos exulavit, alii alias passi sunt persecutiones. R/mus abbas S/ti Lucii prope civitatem Curiensem eo quod Ill/mo ac R/mo D. Joanni Angelo S.R.E. cardinali, qui pontificatum adeptus et Pius IV vocatus, suam opem promississet, fuit aperte non sine magno contemptu tam summi Pontificis quam omnium Ill/morum ac R/morum D.D. cardinalium decollatus. D. Nicolaus Venusta, praepositus Curiensis vicarius generalis, captus incarcerationatus; D. Vincentius Quadrius, juris utriusque doctor canonicus, equuleo tortus mulctatus; Ill/mus D. Bely, serenissimi archiducis Austriaci consiliarius, capite plexus; D. Baselga pariter occisus; R.D. Augustinus Wendelfanus, canonicus Curiensis citatus, mulctatus; alique multi catholici dire vexati mulctati sunt.

Anno 1607 praedicantes cum sequacibus majori me meosque canonicos odio prosequentes e suggesto me praecipitare, capere, occidere statuerunt, tandem in exilium egerunt. - Anno 1615 institutiones Calvinianae per vallem Tellinam et vicina Italiae loca venales distraxerunt. - Tandem in extremam acti rabiem, inaudito furore perciti, se-

/ditione mota concurrentes judicium censorum instituerunt eique novem
praedicantes, intestini tumultus authores, praefecerunt, ad quod ca-
tholicos vallis Tellinae meique episcopatus inter alios D. Josephum
Mohr, canonicum Curiensem, custodem citari ac à praedicantibus exami-
5nari curarunt, R/m doctissimum S.S. Theologiae D. Nicolaum Ruscam, ar-
chipresbyterum Sondriensem, captum equuleo tortum crudeliter occide-
runt. [Denique me, episcopum senem, exulem, aegrotum sub poena amissio-
nis vitae ac bonorum citarunt, accusarunt de bene actis tantum et i-
is, quae fidei catholicae congruunt, pium Episcopum, absit jactantia
10 verbo, decent, quae si non fecissem, episcopus catholicus verus non
fuissem; de quibusdam, quae haeresi et haereticis eorum statutis e di-
recto repugnant; de quibusdam denique falsis. Tandem iniquissima
sententia morti adjudicarunt, alium episcopum eligi mandarunt hoc
pacto, quod initio regiminis juraret, quod Grisones trium foederum
15 dominos pro veris, naturalibus, legitimis superioribus agnoscere, sta-
tutis eorum obedire, nihil iis insciis cum summo Pontifice vel ullo
principe catholico quicquam agere velit. [Mirabitur Ill/ma ac R/ma D.
V.^a, cur me sic persequantur? Id ideo fit, quod episcopalis officii
memor eorum haereticis et impiis legibus restiti, eos pro superiori-
20 bus meis agnoscere nolui, libertatem ecclesiasticam, quod potui pro
viribus defendi, me demum ut episcopum decet, gessi. Maxime, quod in-
terdicti contra Venetos facti tempore, tam in templo, quam foris con-
tra S.D.N. Christi vicarium conscribi militem eique transitum dari pro-
hibui, tantumque profeci, ut numerosus miles conscriptus Curiam ve-
25 niens retrocedere debuerit, quod mihi summum apud Venetos et Griso-
nes odium peperit, exinde quot quantasque ego, canonici omnesque ca-
tholici persecutiones passi sumus, impossibile est verbis assequi.
[Tacio, quod praedicans Jo. à Porta sparserit sese jam episcopum elec-
tum, qui olim per alium a se subornatum effutivit Romanum clerum, hor-
30 reo dicere, cum brutis coire. - Taceo, quod praedicans quidam Tiguri-
nus palam gloriatus est e pulpito Calvinianam fidem approbari, dum
Griso- nibus Tellina vallis absque omni conditione religionis restitue-

/tur. - Ut Ill/ma ac R/ma D.V/a mihi ignoscat, humillime precor, episcopale munus urget, conscientia dictat, evidentissima pericula monent. Ubi (quod Deus avertat et S.D.N. prohibeat) vallis Tellina Grisonibus restituatur, meo, quin omnium catholicorum principum recte sentientium Deumque timentium iudicio, actum erit de fide catholica, quae non solum in hac valle sed circumquaque collabatur, haeresis introducatur, tyrannis recrudescet, ad quod efficiendum melior aptiorque modus haereticis non esse potest quam si iis vallis ista restituatur.

Patres Societatis Jesu, prout olim sub poena capitis in aeternum /relegati sunt, ita nunc cum patribus Capuccinis, cum pari capitis et vitae periculo expellentur; clerici alique catholici exilio, morte mulctabuntur, sacra loca spoliabuntur, ecclesiastica libertas interibit, continuae caedes, rapinae, bella durabunt; facta restitutione vallis principes vicini semper in armis, eorum subditi semper in periculo vitae ac bonorum essent, passus haereticis in Italiam pateret, catholicis occluderetur. Haeretici, quod modo fit fietque, magis, in sinum plauderent, triumpharent, catholicis insultarent et, si unquam, nunc insolescerent.

Ill/me ac R/me D/ne, expertus loquor, ingenium, naturam, mores hujus efferatae gentis probe novi: scribunt, obsignant, promittunt, jurant, pejerant, observant nihil, stipulatam etiam imperatoribus, regibus, principibus fidem frangere non dubitant.

Quod si de restitutione agitur, cui potius restitui deberet, quam episcopo Curiensi, qui non solum domus Dei trium ligarum praecipue /tam in temporalibus quam spiritualibus caput et dominus ac imperii Romani princeps est, sed etiam vallem Tellinam ex dono Martini, Vicecomitis Mediolanensis, et confirmatione invictissimi imperatoris Maximiliani (quarum exemplaria originalibus omnino concordantia dudum habuit Ill/ma ac R/ma D.V.) jure possidet.

30 Quod si fieret, S/m D/m N/m et modernum invictissimum imperatorem humillime rogarem, quatenus ejusdem vallis Tellinae protectores esse

/ dignarentur, contra quos nullus in orbe princeps vel hiscere auderet.
[Haec sua Ill/ma et R/ma D Suae Sanctitati proponere tantumque pro-
curare studeat, humillime ac per Christi vulnera rogo, ne vallis haec
ullo pacto Grisonibus restituatur, vel saltem episcopo Curiensi, sub
5 protectione tamen S.D.N. et invictissimi imperatoris, obtingat, sic-
que catholici omnes tot fidei, vitae, bonorum periculis exempti a ty-
rannico Grisonum jugo, securi in adepta jam fidei ac pacis tranquil-
litate conserventur. Cum personaliter, ut supra dictum, D.S.N. adire
non potui, meum R.P. Hiacyanthum Casalensem Capuccinum substitui (quod
10 R/mus ac Serenissimus Archidux Austriae Leopoldus, dominus meus cle-
mentissimus, libentissime vidit), qui meo nomine S^o D^o N^o omnia pro-
ponet, quem ut Ill/ma et R/ma D.V/a moneat, ut officium hoc charitatis
erga S. Beat. quam primum, si nondum fecit, exequatur, humiliter oro
ac me, ecclesiam meam dictamque vallem intensissime commendo. Fursten-
15 bergi, in residentia episcopali, 20 julii 1621.

Ill/mae ac R/mae D.V.

addictus servus

Joannes episc. Curiensis.

Responsio
p2445

FID 4105

Mss. Cervini 54 fol.141-143. Orig. - Ibid. fol.200=203. copie.